

l'Abellerol

Pere Mestre Raventós (1919-2007), un ornitòleg meticulós i apassionat

El mes de juny de 2007 va morir Pere Mestre Raventós a l'edat de 87 anys. Es tracta d'un dels principals ornitòlegs catalans de la seva època, que va realitzar una tasca important, probablement poc reconeguda. En aquest treball es pretén fer un petit homenatge a la seva obra i una aproximació al seu perfil humà.

Ocells del Penedès

Museu de Vilafranca 1960. Inauguració de la Secció ornitològica "Pere Mestre Raventós".

En Pere Mestre Raventós va néixer el 16 de juliol de 1919 a Sant Pere de Ribes en una família de propietaris agrícoles. Era perit agrícola de formació, i ornitòleg de vocació, afició que va perdurar tota la seva vida de forma apassionada. Les primeres recerques ornitològiques les inicià aproximadament la primavera de 1953 a Sant Esteve Sesrovires, entre d'altres coses centrada en una col·lecció d'ous que el va portar a visitar altres indrets propers com Sant Pere de Ribes, Olivella, Vilafranca i diverses localitats de l'alta conca del Gaià. A partir del maig de 1957, a més, va capturar ocells amb la intenció de naturalitzar-los. Un any més tard, el 1958, l'ajuntament de Vila-

franca va adquirir aquesta col·lecció (ous i ocells naturalitzats) per instal·lar-la al Museu. Aquest va ser l'inici de la Secció Ornitològica del Museu creada el 1959 i de la qual en Pere en fou nomenat conservador i per la qual anys més tard en va rebre la medalla d'honor de l'Institut d'Estudis Penedesencs. Pere Mestre va efectuar una constant e intensa recerca ornitològica, principalment a la comarca del Penedès, però també en altres indrets com el delta de l'Ebre, la zona de Camprodon, la vall de Boí i Aiguestortes, Benasc, i la comarca d'Anoia. La seva col·laboració en el primer atlas de nidificants (*Atles dels ocells nidificants de Catalunya i Andorra*) publicat l'any 1983 fou determinant per a les

Sumari

Editorial	
El portal l'Ornitho.cat	2
Notícies	3
• Arribada massiva de gavinetes de tres dits.	
• L'indicador d'ocells agrícoles s'incorpora a la llista d'indicadors ambientals de Catalunya	
• Recuperacions en català	
Pere Mestre Raventós (1919-2007), un ornitòleg meticulós i apassionat	4
Resultats del projecte Orenetes durant l'any 2008	8
Gaëtan Delaloye, autor dels portals <i>Ornitho</i>	10
Novetats avifaunístiques	
Crònica Ornitològica	
Juny – Octubre 2008	11
Novetats bibliogràfiques	
<i>Atlas of breeding birds in Bulgaria</i>	13
<i>Guia de turisme ornitològic</i>	14
<i>The migration ecology of birds</i>	15
Agenda	16

seccions sobre fenologia de cria, i sobre oologia, una informació que pocs altres atles han pogut incloure amb aquest nivell de detall. En Mestre era extremadament metòdic, emprenedor, detallista i constant, tot un exemple del rigor científic en la feina diària. La seva desaparició deixa un buit important d'un ornitòleg que podem considerar un dels grans de l'època, precursor, referent i pioner de molts dels treballs que actualment es duen a terme.

l'Abellerol

Butlletí de contacte del
Institut Català d'Ornitologia

núm. 37
primavera 2009

Comitè Editorial
Raül Aymí
Gabriel Gargallo

Col·laboradors
Raül Aymí
Oriol Baltà
Anna Dalmau
Xavier Ferrer
Santi Guallar
Ricard Gutiérrez

Disseny i maquetació
Lluc Julià

Edita
Institut Català d'Ornitologia
Museu de Zoologia
Passeig Picasso, s/n
08003 Barcelona
Tel.: 93 458 78 93

C/ Girona, 168, ent. 5a
08037 Barcelona
Tel.: 93 458 78 93

Correu electrònic: ico@ornitologia.org
Pàgina web: www.ornitologia.org

L'Institut Català d'Ornitologia (ICO) és una entitat constituïda amb la finalitat de promoure l'estudi i seguiment de les poblacions d'ocells que nien, migren o hivernen a Catalunya, així com de fomentar la seva conservació.

© 2009 Institut Català d'Ornitologia
Dipòsit Legal: 12371-01
ISSN: 1579-3400
Impressió: Gràfiques Barceloneta

Les opinions dels autors de les col·laboracions que apareixen en aquest butlletí corresponen exclusivament al seu criteri personal, excepte les que siguin en el seu caràcter de directius de l'ICO.

EDITORIAL

El portal Ornitho.cat

El passat 12 de març es va presentar a l'Aula Magna de la Facultat de Biologia de Barcelona el portal **ornitho.cat**; posteriorment es van fer dues presentacions més a Girona i Taradell. **Ornitho.cat** és una iniciativa de l'Institut Català d'Ornitologia vinculada amb el Banc de Dades de Biodiversitat de Catalunya, promoguda conjuntament amb el Departament de Medi Ambient i Habitatge de la Generalitat de Catalunya i dedicada a l'intercanvi d'informació sobre les observacions d'ocells de Catalunya. Es tracta d'una nova eina destinada a la recopilació i difusió d'observacions ornitològiques de forma àgil i ràpida. Gràcies a la participació de nombrosos ornitòlegs, aficionats i professionals podran compartir en «temps real» les seves observacions. A la vegada, aquest portal facilitarà un millor coneixement de l'avifauna catalana.

A l'acte de presentació principal va assistir en Gaëtan Delaloye, enginyer informàtic vinculat a l'Institut Suís d'Ornitologia i autor del programari que va explicar l'experiència d'aquest portal a Suïssa on uns 4.000 col·laboradors comparteixen més de mig milió d'observacions a l'any a través d'aquest portal web.

L'establiment i posada en marxa d'aquesta nova aplicació via internet obre tot un món de noves possibilitats associades a les noves tecnologies. D'una banda permet el coneixement immediat de qualsevol novetat sobre observacions d'ocells a la nostra geografia i d'altra permet recollir de forma ordenada una ingent quantitat de dades per a la seva anàlisi posterior. Totes aquestes dades serien molt feixugues de compilar amb els procediments habituals emprats fins ara.

Amb el funcionament d'aquesta nova eina, l'ICO posa a l'abast dels ornitòlegs de Catalunya la tecnologia més moderna pel que fa al recull d'informació, tal com ja estan fent els països més capdavanters. Una de les primeres aplicacions del portal serà l'Anuari d'Ornitologia de Catalunya. D'altra banda, cal estudiar també la seva utilització cap altres projectes.

Esperem que en poc temps les dades emmagatzemades a través d'Ornitho serveixin per millorar el coneixement de les poblacions d'ocells catalanes. De moment i com a exemple s'ha elaborat mapa de l'arribada de gavinetes de tres dits durant el mes de gener i febrer que és un bon presagi de les moltes prestacions que pot aportar. Per donar una idea de la magnitud d'aquesta portal val a dir que en el moment de redactar aquest editorial hi havia un total de 360 inscrits (incloent ornitòlegs estrangers que hi comuniquen les seves observacions quan vénen a Catalunya) i que amb dos mesos de funcionament s'han introduït 50.000 observacions! Mai havíem tingut tantes dades informatitzades amb observador, data i georeferenciades en tant poc temps. Cal, doncs, felicitar-nos tots plegats per l'estrena i només ens queda encoratjar-ne la participació de tothom qui està interessat en l'observació dels ocells.

NOTÍCIES

Arribada massiva de gavinetes de tres dits

La forta tempesta de vent del cap de setmana del 24 i 25 de gener va provocar una entrada massiva de gavinetes de tres dits a l'interior de Catalunya.

Aquest fet és realment molt inusual perquè es tracta d'una espècie de costums estrictament pelàgics i normalment només podem observar-la des d'embarcacions mar endins o en localitats costaneres molt concretes. Davant l'interès d'aquesta arribada es van fer diverses crides i anuncis per a que tothom comunicués l'observació de gavinetes.

La recopilació d'observacions de les gavinetes de tres dits va resultar molt positiva amb un total, com a mínim, de 850 exemplars diferents. Els primers dies després de la ventada es detectaven gavinetes de tres dits arreu de Catalunya, tant en localitats interiors com litorals. La màxima concentració d'individus va ser de 130 exs. al port de Cambrils i de 90 exs. a l'embassament de Riba-roja. Les observacions de gavinetes a l'interior va durar aproximadament un mes, per bé que al litoral es van veure individus durant tot el mes de març. Els darrers dies, la majoria d'observacions es van concentrar a la costa i pràcticament ja no es rebien observacions de l'interior, tot i que algunes

Raül Aymí

encara hi romanien. Un exemple d'això va ser l'embassament de Riba-roja on el 20 de febrer només hi quedaven 7 exs. dels 90 que s'hi van observar.

Aquesta arribada massiva de gavinetes de tres dits també ha estat notòria a d'altres llocs de la península i fins i tot

al centre d'Europa com a França i Suïssa. Alguns exemplars s'han mort o han acabat en centres de recuperació. Altres, a la costa, sembla que se n'han sortit millor. Això podria explicar perquè les darreres observacions s'han concentrat a ports pesquers.

L'indicador d'ocells agrícoles s'incorpora a la llista d'indicadors ambientals de Catalunya

Les dades del Seguiment d'Ocells Comuns a Catalunya (SOCC) serveixen per determinar les tendències de les poblacions d'ocells comuns a Catalunya, però el projecte permet, a més, generar indicadors de qualitat ambiental. Actualment, l'indicador de l'estat de les espècies agrícoles ja s'ha incorporat al conjunt d'indicadors oficials de l'estat del Medi Ambient que publica periòdicament l'Institut d'Estadística de Catalunya www.idescat.cat/economia/inec?tc=3&id=8614. Recordem que tots els Estats Membres de la Unió Europea han de proporcionar periòdicament les dades d'aquest mateix indicador.

Recuperacions en català

Totes les centrals d'anellament d'Europa utilitzen una adreça web comuna (www.rings.ac) per rebre la comunicació de recuperacions per part del gran públic. Fins fa poc aquest portal web d'EURING donava l'opció de tramitar les dades en 12 idiomes i ara, gràcies a la col·laboració de l'ICO, també és possible fer-ho en català.

És molt important assenyalar que www.rings.ac no és el lloc on els anelladors han de tramitar les recuperacions que realitzen en el decurs de la seva activitat de camp. Els anelladors han de tramitar sempre les seves recuperacions directament a la seva central anelladora corresponent.

REPORTATGE

Pere Mestre Raventós (1919-2007), un ornitòleg meticulós i apassionat

El 22 de juny de 2007 va morir Pere Mestre Raventós a l'edat de 87 anys. Es tracta d'un dels principals ornitòlegs catalans del tercer quart del S. xx, que va realitzar una tasca important, fins ara poc reconeguda i valorada. En aquest reportatge es pretén fer un petit tribut a la seva obra i al seu perfil humà.

En Pere Mestre Raventós va néixer el 16 de juliol de 1919 a Sant Pere de Ribes en una família de propietaris agrícoles. La seva vinculació i contacte directe amb el camp va despertar ben aviat una gran atracció pel medi natural. Segons expliquen els seus familiars, sovint era "renyat perquè badava observant ocells i papallones mentre el seu pare li repassava la lliçó tot caminant per la finca". De fet, la vinya i els ocells o els ocells i la vinya foren les seves dues dèries que conformaran la seva vida i que, a més, va compatibilitzar ja que aprofitava el seu treball a les vinyes per observar i anotar dades d'ornitologia. Fins i tot havia comentat als seus companys de l'INCAVI certa inquietud perquè alguns cops potser no s'havia dedicat prou al tema agronòmic per competència amb l'ornitologia. La realitat, però, és que jugà un paper important en la modernització i organització dels agricultors penedesencs i, a més, el 1972 li concediren la categoria d'oficial de l'ordre del Mèrit Agrícola.

Va tenir molt contacte amb els seus dos oncles paterns, enginyers agrònoms de reconegut prestigi, un dels quals l'ajudà per entrar de becari en una institució agrària del Penedès. L'altre treballava de tècnic en el CSIC. Aquesta relació familiar propicià que en Pere sempre tingués un nivell alt en temes d'enginyeria agrònoma i coneixement de la ciència.

Era perit agrícola de formació, i ornitòleg de vocació, afició que va perdurar tota la seva vida de forma apassio-

Sortida al delta de l'Ebre, 20 de maig de 1973. D'esquerra a dreta Salvador Maluquer, Artur Sarró, Josep M. Jacas i Pere Mestre.

nada. Les primeres recerques ornitològiques les inicià aproximadament la primavera de 1953 a Sant Esteve Sesrovires, entre d'altres coses centrada en una col·lecció d'ous que el va portar a visitar altres indrets propers com Sant Pere de Ribes, Olivella, Vilafranca i diverses localitats de l'alta conca del Gaià. A partir del maig de 1957, a més, va capturar ocells amb la intenció de naturalitzar-los. La majoria de les sortides de camp les feia juntament amb el seu bon amic d'infantesa Josep M. Jacas i Domingo amb qui compartia afició i gràcies a la seva alçada i agilitat arribava als indrets poc accessibles on Mestre havia detectat un niu. Un any més tard, el 1958, l'ajuntament de Vilafranca va adquirir aquesta col·lecció (ous i ocells naturalitzats) per instal·lar-la al Museu. Aquest

va ser l'inici de la Secció Ornitològica del Museu creada el 1959 i de la qual en Pere en fou nomenat conservador i per la qual anys més tard en va rebre la medalla d'honor de l'Institut d'Estudis Penedesencs.

La feina de conservador i creador de la secció ornitològica del Museu de Vilafranca (actual Vinseum) li consumí moltes hores (per a ell fou la seva obra ornitològica més important) amb una col·lecció completíssima de material exclusiu de la comarca recollit i exposat amb un rigor difícil de trobar en els estudis comarcals d'aficionats. Tant important com la col·lecció ornitològica són les llibretes de camp i els arxius minuciosament registrats amb dates i mesures, annexos a la col·lecció. Precisament aquesta és una de les seves principals

virtuts quan s'analitzen històricament les seves observacions. En Mestre era un primmirat i molt constant amb l'anotació de les dades ornitològiques, pràctica que mantingué fins als seus darrers dies. En els últims 10 anys a causa del seu estat de salut sortia molt poc al camp, però en canvi continuava anotant les seves observacions ornitològiques per Barcelona ciutat, per banals que a priori poguessin semblar. La major part de les observacions eren fetes des de casa seva, però també els seus diaris posen de manifest que quan es traslladava a clíniques i hospitals per a tractaments i anàlisis ho aprofitava per anotar tot el que veia: “*Cuereta blanca*: 11. II- Clínica Corachan (...) vist un exemplar menjant per una zona de gespa entre els blocs de pisos” (Manuscrit del 2002). Per aquesta constància i metodologia fou un cronista fidel de l'humil ocellet mediterrani de camps, brolles i ciutats, espècies oblidades o deixades de banda en moltes observacions i estudis ornitològics.

Els anys anteriors als setanta del segle passat eren uns temps molt diferents als que coneixem avui en dia i no hi havia ni guies per *classificar*, tal com deia ell, les espècies. Per això no és d'estranyar que molts ocells s'haguessin d'identificar un cop morts, caçats, o a partir de visites al museu de Zoologia de Barcelona. Més endavant l'arribada de les primeres guies de la Peterson o els llibres de Paul Géroudet van aplanar aquest camí difícil pels ornitòlegs de l'època. Precisament aquestes guies i la revista *Ardeola* constituïren el suport científic de Pere Mestre, tal com ho manifesta la seva magra biblioteca particular, la qual, juntament amb els seus escrits, demostren que fou gairebé un autodidacte que aprengué mamant directament de la natura. Tots els seus escrits, tant els científics com els de divulgació, es caracteritzaren per estar constituïts bàsicament per observacions personals. Aquesta qualitat juntament amb una honestetat (manifestada en tots els àmbits de la seva vida) i un gran rigor respecte a la veracitat de les seves citacions són les seves millors virtuts com a ornitòleg.

19 abril 1981. VI Jornadas Ornitológicas Españolas a Extremadura (Cáceres). Pere Mestre i la seva muller, Mª Antònia Yssocratis, a l'esquerra de la imatge junt amb Juanjo López del CSIC i altres membres de la Secció Regional Catalana.

Cal afegir a més una altra habilitat importantíssima: la gran capacitat que tenia Mestre en la identificació d'ocells mitjançant els cants i les veus.

El contacte directe amb la natura, la pagesia i els caçadors li proporcionaren un vocabulari personal i poc habitual en la escola ornitològica barcelonina. Algunes de les seves expressions en publicacions i manuscrits foren: “situar un niu”, localitzar una parella “el botxí pilla el niu”, “un exemplar s'exclama”, “peixar el poll” “s'anoten les seves veus”. Això conjuntament amb els coneixements d'agricultura, en especial de les vinyes, li forjaren un punt de vista excepcional com a ornitòleg i suposa un fet poc habitual a Catalunya, almenys en la seva època, ja que abans d'ell solament ho va practicar en Jacint Barrera i Arenas.

Pere Mestre va efectuar una constant e intensa recerca ornitològica, principalment a la comarca del Penedès, però també en altres indrets com el delta de l'Ebre, la zona de Camprodon, la vall de Boí i Aigüestortes, Benasc, i la comarca d'Anoia. Entre els anys 1979 i 1980 va publicar la seva obra *Ocells del Penedès* en dues parts. Fou membre fundador de l'Institut d'Estudis Penedesencs, i entre els anys 1981 i 2000 va

publicar diversos treballs d'ornitologia a la revista *Miscel·lània Penedesenca*. Va col·laborar en moltes altres publicacions, tant d'ornitologia com de temàtica agrícola. Va ser membre de la Sociedad Española de Ornitología cap a 1955 aproximadament i va participar en les activitats de la secció regional catalana. La seva col·laboració en el primer atlas de nidificants (*Atles dels ocells nidificants de Catalunya i Andorra*) publicat l'any 1983 fou determinant per a les seccions sobre fenologia de cria, i sobre oologia, una informació que pocs altres atles han pogut incloure amb aquest nivell de detall.

Ben plantat, tenia una manera molt particular de bellugar les mans i també destacaven els solcs horitzontals del seu front. Clàssic, formalment educat amb molt de rigor i de principis, era molt rigorós. El seu tarannà, era de forta personalitat i visió molt personal de les coses; tenia clar on volia anar, per on i com, i duia molt arrelat el sentit de la justícia. També era un gran treballador discret que feu molta feina a l'ombra. En Mestre era extremadament metòdic, emprenedor, detallista i constant, tot un exemple del rigor científic en la feina diària. Meticulós i sistemàtic en la feina de camp, de les seves recerques

REPORTATGE **Pere Mestre Raventós (1919-2007), un ornitòleg meticulós i apassionat**

n'obté dades i no opinions i amb això és únic en l'ornitologia catalana de l'època. Va participar intensament en les activitats científiques i socials de la Secció Regional Catalana de SEO. La seva esposa i filles foren puntals en la seva vida i molt sovint l'acompanyaren en les sortides de camp.

Els seus treballs ornitològics publicats

L'estudi ininterromput dels ocells de Pere Mestre a partir dels anys cinquanta s'ha traduït en una producció bibliogràfica diversa que inclou tres llibres (un finançat i publicat per ell mateix), 20 articles i notes científiques en revistes d'ampli abast (*Ardeola*, *Misc. Zool.*, *Bird Study* i *Alytes*) i 4 en revistes locals; i més de 30 articles de divulgació en revistes locals. Els primers articles publicats són dels anys seixanta a la revista *Ardeola* de la Sociedad Española de Ornitología i també a *Miscel·lània Zoològica* del museu de Zoologia de Barcelona. Aquests treballs són de temàtica polièdrica, indicant-nos el seu caràcter d'ornitòleg *tot terreny* que mantindrà al llarg de tota la seva vida. No obstant això, va dedicar una atenció especial a aspectes de la nidificació i també a la troballa i/o aportació de dades sobre espècies escasses o mal conegudes com és el cas del terit becadell, el pela-roques, l'alosa becuda, o el pardal d'ala blanca.

La seva obra principal són els dos volums dels "Ocells del Penedès", la primera publicada com a article l'any 1979 a *Miscel·lània Penedesenca* i la segona part com a llibre pròpiament dit publicat també pel Museu de Vilafranca. Aquesta obra que de fet es pot considerar una mateixa, incloent-hi també altres aportacions posteriors de diversos grups com les orenetes i els fringíl·lids, sintetitzen bona part de la recerca d'en Pere Mestre. Aquestes dades van

Arxiu família Mestre

Sortida a Tírvia, 5 juliol 1995.

resultar de gran interès en el primer atlas dels ocells nidificants de Catalunya i Andorra publicat l'any 1983 ja que van permetre incorporar detalls sobre fenologia de primeres arribades, vols nupcials, construcció de nius i també de biometria d'ous i nombre d'ous per posta. A més, aquest atlas incorporava un annex sobre la variació de la distribució d'algunes espècies d'ocells al Penedès (incloent conques de l'Anoia, Foix i Gaià) que avui en dia permet copsar els canvis experimentats en l'avifauna entre 1957 i 1980, una informació inexistente a nivell ornitològic per a cap més àrea geogràfica ibèrica.

Un altre dels àmbits motiu d'estudi d'en Mestre va ser l'expansió dels estornells arran dels anys 70, tant de l'estornell vulgar com de l'estornell negre. Aquestes dades són de gran interès biogeogràfic per comprendre com es va produir la colonització com a nidificants a Catalunya de dues espècies similars, però d'origens ben diferents que avui en dia coexisteixen a moltes zones. Ell

va ajudar molt l'Anna Motis i Berta a plantejar i en part desenvolupar la seva tesi relativa a la simpatria dels dos estornells a Catalunya.

Una gran perla desconeguda, fins i tot per a la gran majoria dels ornitòlegs catalans, és la seva col·lecció d'articles divulgatius sobre ocells del Penedès que publicà a *La Fura*, un setmanari informatiu del Penedès que és distribuït gratuïtament als més de 200 forns de pa dels municipis d'aquesta comarca i part del Garraf i Anoia. Com era norma en ell, gairebé tot l'article és de collita pròpia, incloent, fins i tot, dades tant concretes com en el cas dels ous, la mida mitjana en mil·límetres, o el seu pes en mil·ligrams; tot això en una revista generalista!

Tots els articles (en va publicar més de 30 espècies) són una delícia per les seves descripcions naturalistes que recorden molt l'estil d'en Paul Géroutet. Copiem un fragment corresponent al falcó pelegrí (*La Fura* 581 p.34) "*en llocs on ha menjat una presa queda un cercle de plomes i en el cas d'una perdiu els budells i uns quants ossos del cap i, d'una garsa, només plomes, el bec i la llengua, amb trossets d'ossos del cap*". Un altre fragment corresponent a l'oriol (*La Fura* 705 p. 44) explica abastament les seves característiques d'observador fi. Diu així "*La parella que escull una espècie d'arbre té una tirada per la mateixa. Una que feia el niu ens uns roures, dels que creixen entre els pins, utilitzava a la cassoleta paper i només ponia 3 ous. Després de dos anys de controlar-lo passen a 4 ous, continua en un roure i no utilitzen paper, la qual cosa fa creure que la femella no era la mateixa, per alguna circumstància devia canviar*". A Pere Mestre, primmirat com era, li molestava, però, la poca cura de la revista en la correcció dels errors tipogràfics o de transcripció del seu manuscrit.

Els darrers anys

Els darrers anys de la seva vida, tot i el seu estat de salut, es va mantenir en actiu i fins i tot va tenir l'honor de ser l'ornitòleg d'edat més avançada que va col·laborar en el segon atlas dels ocells nidificants de Catalunya (1999-2002) amb dos quadrats del Garraf i mantenint la mateixa motivació com qualsevol dels ornitòlegs més joves. Així mateix, mentre la salut li va permetre va seguir fent sortides amb diversos ornitòlegs del Penedès. La majoria dels ornitòlegs més joves amb qui sortia se sorprenien de la seva capacitat per distingir els cants i veus dels ocells i també per les ganes de fer coses.

Malauradament un dels darrers projectes editorials amb el qual havia dipositat més il·lusió, un llibre sobre la variació en la distribució de les espècies des dels anys cinquanta fins als nostres dies al Penedès no va veure la llum. Diverses diferències de criteri amb els altres coautors van aturar el projecte tot i trobar-se des del 1999 en un estat molt avançat de publicació, doncs un de nosaltres (XF) ja n'havia escrit el pròleg.

Morí a causa d'una llarga malaltia i després de poc més de dos mesos d'agonia, en l'habitació d'una clínica encadrada al Tibidabo i envoltada de verd. Amb molt poca mobilitat i ja amb poques forces, fins als seus últims moments encara va gaudir dels seus estimadíssims ocells. Els pardals, la garsa i els cant de les merles acompanyaren i endolciren

Arxiu família Mestre

Trobada amb amics i membres de la Secció Regional Catalana de SEO l'any 1995.

el comiat del millor ornitòleg català del tercer quart del segle xx.

La seva desaparició deixa un buit important d'un ornitòleg que podem considerar infravalorat. Tot i el calorós homenatge rebut el desembre de 2004, conjuntament amb altres ornitòlegs, en ocasió del 50 aniversari de SEO-BirdLife, en Pere Mestre ha estat menys reconegut en relació a la seva vàlua i sens dubte constitueix un dels grans ornitòlegs del país, precursor, referent i pioner de molts dels treballs que actualment es duen a terme.

Agraïments

Volem agrair especialment l'ajut de l'esposa de Pere Mestre, Maria Antònia Ysso-

cratis i de la seva filla Cristina Supervia. També han aportat informació i documentació Humbert Salvadó i Cabré, Salvador Maluquer Maluquer, i Josep Ribas (D.O. Penedès).

Bibliografia sobre Pere Mestre

Salvadó, H. 2007. Amb la mort de Pere Mestre i Raventós, el Penedès perd un ornitòleg excepcional. *La Fura* 1297: 55.

Solé Bordes, J. 2007 Mor el creador de la secció d'ornitologia del Vinseum, Pere Mestre Raventós. *El 3 de 8* (29 juny 2007): 23

RAÛL AYMÍ & XAVIER FERRER
ico@ornitologia.org

*T'apropem
a la
natura*

Baixes, 71 08007 Barcelona
Tel: 93 418 55 11
Fax: 93 418 81 17
www.weboryx.com
E-mail: oryx@weboryx.com

Oryx
la botiga de l'amant de la natura

A partir del nostre 10è aniversari volem ajudar a fer realitat projectes desenvolupats per joves menors de 35 anys amb 10.000 Euros
Consulta la nostra web
www.weboryx.com

PROJECTE ORENETES

Resultats del projecte Orenetes durant l'any 2008

El recompte de nius d'oreneta cuablanca (*Delichon urbicum*) durant l'any 2008 va donar un total de 35.754 nius. Aquestes dades permeten conèixer l'estat i evolució dels nius i emprar aquesta variable com a indicador ambiental.

El Projecte Orenetes, una iniciativa de l'Obra Social de Caixa Catalunya desenvolupada amb l'Institut Català d'Ornitologia, és un projecte de recerca i conservació del medi natural basat en el seguiment dels nius d'oreneta cuablanca i la participació ciutadana. En últim terme el projecte pretén obtenir una cartografia precisa de la presència de l'oreneta cuablanca a Catalunya i informació sobre els requeriments ecològics de l'espècie a fi i efecte de poder definir les mesures de gestió i protecció més adients. La metodologia de cens és molt senzilla, només cal fer un recompte dels nius d'oreneta cuablanca indicant la seva localització segons el carrer i el número on es troba la colònia.

A dia d'avui, el Projecte Orenetes és un dels projectes de seguiment d'avifauna més populars que es duen a terme a casa nostra. La senzilla metodologia d'estudi utilitzada fan que el projecte motivi a un públic nombrós i ben divers, sense necessitat de tenir coneixements previs sobre els ocells. Durant la primera campanya (primavera-estiu 2007) van participar 483 persones, i l'any passat ja érem 516 el total de participants. La col·laboració no només es pot fer a nivell individual. Cada vegada més la participació com a col·lectiu és més evident, sobretot aquells grups vinculats a l'educació. La simpatia que encomana l'espècie i el sentiment de proximitat que desperta ha fet que el projecte esdevingui una eina d'educació i seducció ambiental. Actualment ja són vora 40 els grups que es responsabilitzen d'una unitat de mostreig. Petits i grans, ornitòlegs experts i novells i fins i tot grups com escoles, associacions de veïns i centres excursionistes configuren el gran engranatge que mou el projecte.

IES de Cassà de la Selva

Alumnes i professors de 3r d'ESO de l'IES de Cassà de la Selva (curs 2007-2008).

L'any 2007 el Projecte Orenetes va ser pioner i avantguardista a l'hora de treballar a partir d'una tecnologia força puntera basada en el sistema web. El vincle amb els col·laboradors es fa mitjançant la pàgina web del projecte www.orenetes.cat, on també es pot trobar tota la informació i eines necessàries per participar-hi, així com entrar directament a la base de dades els resultats dels censos. L'any 2008 vam millorar aquesta tecnologia web. No només les dades que entren els col·laboradors es visualitzen automàticament al web i poden ser consultades a l'instant, sinó també els mateixos col·laboradors poden precisar al màxim les localitzacions dels nius que han censat. Aquest fet es va aconseguir establint un link amb el cadastre, de manera que en el moment d'introduir l'adreça d'una colònia aquesta es localitzés directament sobre un mapa visible pel col·laborador, el qual podia arribar a ajustar aquesta localit-

zació a nivell de metre. L'actualització constant i la precisió de les dades van atribuir un valor afegit al web del projecte, convertint la pàgina en una font de consulta constant. Ajuntaments, Agents Rurals i altres gestors de l'àmbit públic tenen en compte la cartografia elaborada pel Projecte Orenetes en la seva gestió urbanística i ús públic, així com també en el disseny arquitectònic dels seus habitatges. Actuacions de rehabilitació de façanes, construcció de nous edificis o planificació i ordenació urbanística consulten els resultats del projecte per tenir-los en compte i actuar d'acord amb la conservació de les orenetes.

La cobertura territorial que ha aconseguit el Projecte Orenetes en aquests dos anys és important. Actualment tenim dades de més de 150 municipis diferents de Catalunya, tot i que de certs pobles només en tinguem dades parcials. Això representa el 17% dels muni-

cipis de Catalunya i gairebé un 16% de l'hàbitat potencialment ocupat per l'oreneteta cuablanca si tenim en compte que en gran mesura ocupa nuclis urbans.

Resultats i comparatives

Durant la primera temporada (maig-juliol 2007) es van censar 39.270 nius d'oreneteta cuablanca, dels quals un 66.65% eren nius sencers i un 30.57% nius trencats. L'any 2008, tot i ampliar l'àrea de mostreig, el recompte total de nius no va superar la barreira de la temporada 2007 (35.754 nius). Tot i que encara estem tractant les dades i estudiant les possibles causes d'aquesta davallada, tot fa pensar que la primavera tant plujosa d'aquest any passat va dificultar molt la reproducció d'aquests ocells així com molts d'altres. Cal destacar però, que el tant per cent de nius trencats es manté constant al llarg dels dos anys de mostreig (66.65% el 2007 i 64.68% el 2008). Aquest fet posa en evidència la quotidianitat de la destrucció deliberada dels nius a casa nostra, i actualment és un dels principals factors de regressió de l'espècie.

L'Oreneta cuablanca és una espècie protegida per la llei de protecció dels animals de la Generalitat de Catalunya (Llei 22/2003, de 4 de juliol, de protecció dels animals), de manera que els disturbis causats directament sobre l'espècie o bé indirectament a nivell dels seus nius pot ser sancionat.

Deixant de banda l'atemptat directe sobre els nius, els altres dos factors limitant per a la supervivència d'aquesta espècie són la disponibilitat de fang per poder bastir els nius i la quantitat de mosquits necessaris per poder alimen-

tar-se i péixer els pollets. La tendència urbanística actual sovint no respecta els espais verds i tendeix a utilitzar en excés l'asfalt, el ciment i altres materials similars que impermeabilitzen el sòl. La canalització dels cursos d'aigua és un fet més que redueix la disponibilitat de fang per a les orenetes. Pel què fa als recursos tròfics, cada oreneta consumeix un total de 5.87 grams d'insectes al dia, de manera que cada niu, tenint en compte els adults i els pollets, requereix 3.5 kg de mosquits per tal de mantenir tota la família al llarg de tota la seva estada a casa nostra. La presència de mosquits es pot veure molt afectada per la qualitat de l'aire. A partir del recompte de nius ocupats per oreneta cuablanca durant la temporada 2008 s'estima que la població d'orenetes censada s'ha pogut arribar a consumir més de 65.000 kg de mosquits; unes bones veïnes per l'estiu!

www.orenetes.cat

A la pàgina web del Projecte Orenetes es poden consultar tots els resultats dels censos de cadascun dels municipis que hi participen. Les dades es poden consultar per tot el municipi en general o bé per a cadascuna de les localitzacions

Apartat del web on es poden consultar el resum de les dades obtingudes.

dels nius. Cadascuna de les colònies es troba georeferenciada i es pot consultar el nombre total de nius trencats, sencers o en construcció que la integren, a més de saber a quina planta i façana de l'edifici es troben. Aquest fet ha permès fer un seguiment i ahora una conservació de les colònies, per part dels

Ajuntaments i Agents Rurals, evitant que es destrueixin els nius en situacions de rehabilitacions de façanes.

D'altra banda, per a cadascun dels municipis, i també per Catalunya en general, s'han generat un seguit d'indicadors a partir del recompte de nius censats, com ara el percentatge de nius trencats, que no només volen ser un resum dels resultats del cens, sinó també uns indicadors de la bona sintonia d'aquell municipi amb el medi ambient. Pels Ajuntaments, veure tota aquesta informació que es pot generar referent al seu municipi és un incentiu per potenciar que se censi el màxim de territori municipal per a que les dades dels censos no siguin resultats parcials i esdevinguin un indicador ambiental de la gestió del medi urbà. Un indicador de la bona sintonia entre el medi urbà i el medi natural.

Temporada 2009

De cara al futur del projecte s'espera que augmentin les seves aplicacions com a eina d'educació i gestió. Es vol potenciar tot un seguit de recursos pedagògics que les escoles puguin utilitzar dins les seves activitats curriculars, podent ser la base per crèdits de síntesi i treballs de recerca. Com a eina de gestió es pretén elaborar una cartografia acurada i al detall amb l'objectiu que tots els gestors puguin disposar-ne en format digital per tenir-la present en qualsevol acció sobre el medi o que indirectament afecti l'espècie.

Taula 1. Resultats del cens d'orenetes dels anys 2007 i 2008.

ENTREVISTA

Gaëtan Delaloye, autor dels portals Ornitho

Aquest genial enginyer informàtic suís, de l'àrea de Valais de 35 anys, és el cervell que hi ha darrera de la família de portals web "ornitho", entre els quals hi ha el nostre www.ornitho.cat, presentat a Barcelona el passat 12 de març. Vam conversar amb ell uns moments abans de la presentació.

Quin és l'origen del portal Ornitho? L'origen d'aquest portal és un petit grup d'ornitòlegs joves dels voltants de Ginebra a Suïssa que vam fer una pàgina web per recollir la informació ornitològica que generàvem per a l'Institut Ornitològic Suís. L'any 2001 vam intentar convèncer gent d'altres associacions suïsses per a que utilitzessin el programa. La primera versió del programa va costar 6 mesos i inicialment només estava pensat per a l'àrea de Ginebra. Posteriorment altres ornitòlegs em van preguntar per què no estendre'l cap a d'altres zones i el vam ampliar cap a la zona suïssa francòfona. Com que el programa va tenir molt èxit, l'Institut suís va demanar una versió per a tot el país.

Quan es va posar en marxa a tot Suïssa? La primera versió per a tot el país es va fer el 2006 i es va posar en funcionament a partir de l'1 de gener de 2007. Des de llavors han utilitzat el programa al voltant de 4.500 persones i s'han recollit més de 2 milions d'observacions. El programa permet l'entrada, no només d'observacions, sinó de fotos, sons i vídeos.

Quins països utilitzen aquest portal? El primer país a utilitzar-lo va ser Suïssa, s'està treballant per implementar-lo a França a escala regional, i ja està funcionant a Catalunya i Itàlia. També s'estan discutint les possibilitats de posar-lo en funcionament a Alemanya i Àustria pròximament.

Teniu alguns exemples de les aplicacions del portal per a projectes de recerca?

La revista suïssa *Nos Oiseaux* publica un anuari a partir de les dades del pro-

Xavier Ferrer

grama. A França estan utilitzant el portal com a eina principal d'atles de nidificants i d'hivern. A la universitat de Lille el portal serveix per estudiar i analitzar dades de migració.

Quins altres programes similars existeixen?

El primer portal d'aquest tipus que es va posar en funcionament va ser a Suècia l'any 2002. Ara mateix els principals portals a escala mundial són l'E-bird que abasta països d'Amèrica del Nord i Amèrica Central, el Bird Track utilitzat a Gran Bretanya i l'Ornitho que és el que tenim nosaltres. Tots persegueixen un objectiu similar que és el recull via internet de les observacions ornitològiques que es generen per milers i milers d'observadors.

Quines particularitats remarcaríeu d'Ornitho?

El més important d'Ornitho és que no es tracta d'un programa tancat sinó que

es un portal obert que es va millorant dia a dia amb els suggeriments de tothom.

Per què val la pena entrar dades a un portal com *ornitho.cat* o *ornitho.ch*?

La principal raó és que aquestes plataformes permeten que cadascú entri i gestioni totes les seves observacions ornitològiques a l'hora que les comparteix amb tothom de manera ràpida i fàcil. A més, al trametre les dades, la gent fa una important contribució a la millora del coneixement i la protecció dels ocells. El gran avantatge d'aquests sistemes és que tothom hi guanya. Les dades aïlades de cadascú són poca cosa, però quan s'ajunten donen gran quantitat d'informació útil que es posa a l'abast de tothom en benefici dels ocells i del coneixement ornitològic en general.

RAÛL AYMÍ

ico@ornitologia.org

NOVETATS AVIFAUNÍSTIQUES

Crònica Ornitològica Juny – Octubre 2008

D'aquest període, destaquen, sense dubte, el xatrac embridat vist al delta de l'Ebre al mes de juny i la polla blava d'Allen vista als aiguamolls de l'Empordà a l'agost. Igualment cal esmentar el pelicà vulgar que va arribar durant el mes de setembre i que va passar l'hivern a Catalunya.

Juny

Durant aquest mes es van observar alguns ànecs escassos, cosa que en aquesta època de l'any habitualment fa sospitar del seu origen natural. Entre els dies 10 i 19 es va veure una **oca de galta blanca** *Branta leucopsis* d'origen desconegut al PN Aiguamolls de l'Empordà. Al delta del Llobregat es va detectar un **ànec canyella** *Tadorna ferruginea* el dia 25 i dos **xarxets marbrencs** *Marmaronetta angustirostris* entre els dies 23 i 25. El **martinet** fosc presumiblement híbrid entre *Egretta gularis* x *garzetta* que s'havia vist per les comarques de Barcelona, entre el Vallès i Barcelonès, va aparèixer el dia 20 a la Reserva Natural del Remolar-Filipines, Viladecans, Baix Llobregat. A l'Alt Empordà es van registrar observacions de **falcó camaroig** *Falco vespertinus*, individus solitaris o en grupets de fins a cinc-sis exemplars, fins el dia 22, cua de la invasió registrada els mesos anteriors. El que podria ser el primer **xatrac embridat** per a Espanya *Sterna anaethetus* va ser vist i fotografiat a la Punta de la Banyia, delta de l'Ebre, el dia 18. Falta, però, que sigui tramès per a la seva homologació. Al Llobregat el dia 7 es va observar un **xatrac** adult de bec groc amb anella de pvc present en anys anteriors a diferents localitats de la costa Mediterrània ibèrica. A l'aeroport del Prat es va observar una **trenca** *Lanius minor* el dia 11. A Sobrestany, Baix Empordà, la **cornella emmantellada** *Corvus [corone] cornix* que s'havia trobat el 21 de maig es va veure en diferents ocasions entre els dies 7 i 24, ara mudant cobertors.

Pelicà vulgar
Pelecanus onocrotalus

Juliol

L'**ànec canyella** *Tadorna ferruginea* del Llobregat es va anar veient durant tot el mes. El dia 5 es va observar una **baldri-ga grisa** *Puffinus griseus* des de Begur, Baix Empordà. El **martinet** presumiblement híbrid de la Tancada *Egretta gularis* x *garzetta* va sovintejar irregularment per la zona habitual del delta de l'Ebre al llarg del mes entre els dies 9 i 16. El dia 12 es van observar també al delta de l'Ebre els dos exemplars de **flamenc petit** *Phoenicopus minor*, que s'albiren de tant en tant a la zona des de fa temps. El dia 11 es va veure un **ras-clet** al PN Aiguamolls de l'Empordà, sorprenentment en plena data estival. Durant aquest mes es van veure dos **territs pectorals** *Calidris melanotos*: un al delta del Llobregat, a la platja de ca l'Arana entre els dies 13 i 18. L'altre va ser vist entre els dies 26 i 28 al Riet Vell, delta de l'Ebre. El dia 3 es va observar un **gavineta cuaforçada** *Larus sabini* mar endins davant del Maresme. El dia 1 es va veure una **tórtora del Senegal** *Streptopelia senegalensis* a l'Albera, si bé el seu ori-

gen roman desconegut. Interessant també va resultar l'observació d'una **calàndria** *Melanocorypha calandra* al PN Aiguamolls el dia 22, ben lluny de la seva àrea de distribució habitual. La **cornella emmantellada** vista a Sobrestany el mes de juny es va tornar a detectar el dia 12.

Agost

El dia 2 es va veure per última vegada l'**ànec canyella** del Llobregat. El **martinet** híbrid observat al Llobregat el juny i que rondava per les comarques de Barcelona, es va detectar el dia 15 al riu Besòs, a Martorelles i el 24 a la maresma de les Filipines. La raresa del mes va ser la troballa d'una **polla blava d'Allen** *Porphyrio alleni* de primer any el dia 12 als aiguamolls de l'Empordà i que va atraure desenes d'ornitòlegs, fins i tot estrangers al Matà. L'ocell va restar a l'àrea fins el dia 24. Durant l'agost, es van continuar veient **territs pectorals**: l'ocell del delta del Llobregat es va veure fins el dia 13 i el que hi havia a Riet Vell, al delta de l'Ebre, fins el dia 15. A partir del dia 13 se li va afegir a la mateixa zona un tercer territ. De **xatrac de bec groc** no identificats se'n van veure dos en un moment de certa mobilitat i presència d'aquests exemplars: un no anellat a la Tancada, delta de l'Ebre el dia 10 i un híbrid de becllarg amb bec groc el dia 12 al delta del Llobregat. Aquest ocell havia estat vist covant a la colònia del delta de l'Ebre el dia 23 i es veuria quatre dies després, el dia 16, a l'albufera de València. Un primer any de **tallarol xerraire** *Sylvia curruca* es va capturar per a l'anellament el dia 31 als aiguamolls de l'Empordà. El

NOVETATS AVIFAUNÍSTIQUES

dia 26 també es va anellar un **mosquiter ibèric** *Phylloscopus ibericus* a l'estany d'Ivars.

Setembre

Es va citar un juvenil o femella de **xarxet alablau** *Anas discors* a la maresma de les Filipines, delta del Llobregat, entre els dies 24 i 25. El dia 23, a la desembocadura del mateix riu hi aparegué un mascle d'**èider** *Somateria mollissima* que restaria més d'un mes a la zona. El que esdevindria el **pelicà vulgar** *Pelecanus onocrotalus* més famós mai observat de Catalunya va aparèixer el dia 17 al Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà, Alt Empordà, amb un grup migratori de 200 cigonyes blanques. L'endemà estava a la bassa de Pedret, al nord del parc però va tornar als Aiguamolls on va restar-hi fins el dia 24. Després es va desplaçar cap a Lleida. L'ocell venia de Suïssa i França amb les cigonyes i sembla que procedia d'un escapament d'un zoo d'Holanda. El **martinet híbrid** de la Tancada va ser vist un altre cop entre els dies 6 i 20 i el que voltava per Barcelona va ser recollit malalt al parc de Diagonal Mar el dia 1. Portat a Torreferrusa, va morir el mateix dia. El dia 18 es van observar 2 **falcons cama-rojos** *Falco tinnunculus* a Alfés i encara més sorprenent és l'observació d'un **falcó llaner** *Falco biarmicus* el dia 21 a Fogars de la Selva. El nombre de **territs pectorals** al setembre va augmentar, en el marc d'una arribada important d'exemplars a la península. Al delta de l'Ebre, n'hi va haver fins a quatre de junts (un adult i 3 juvs.) en diferents dates entre els dies 6 i el 20 a la zona del Riet Vell. Un altre juvenil s'hi va afegir el dia 7 i fins el dia 20. Al PN Aiguamolls de l'Empordà n'hi havia tres el dia 7 i dos del dia 12 al 19 restant un fins el dia 25. Altres tres diferents van ser vistos en un altre lloc el dia 12, el que totalitzaria sis exemplars diferents a la zona. El dia 19 en un lloc d'accés restringit del delta de l'Ebre es van veure tres **territs rogenes** *Tryngites subruficollis* i el dia 29 un juvenil o primer hivern a Riet Vell. El dia 10 hi havia 2 **piules gola-roges** *Anthus cer-*

Escuraflascons de Wilson
Phalaropus tricolor

vinus al riu Fluvià al seu pas per Bàscara, Alt Empordà. Als Aiguamolls es va detectar un juvenil de **cuereta citrina** *Motacilla citreola* el dia 21 a Pals. Prop d'allà la **cornella emmantellada** seguia a Sobrestany el dia 19. El dia 11 es va anellar una **bosqueta icterina** *Hippolais icterina* a Fogars de la Selva, i el dia 21 se'n van anellar dues, una a Canal Vell, delta de l'Ebre i una al delta del Llobregat, i el dia 23 una quarta també al delta de l'Ebre.

Octubre

El dia 25 es va trobar una **oca del Canadà** *Branta canadensis* a l'illa de Buda, PN Delta de l'Ebre. Al Llobregat encara hi restà un mascle d'**èider** a la desembocadura del Llobregat tot el mes. I al delta de l'Ebre es va anunciar la presència d'un **ànec capblanc** *Oxyura leucocephala* el dia 4, mentre que a Ivars d'Urgell n'aparegué un de **Jamaica** el dia 20. El **pelicà** que havia estat vist per darrer cop als aiguamolls de l'Empordà el dia 29 va aparèixer el dia 10 a la bassa de Vallcalent. A partir del dia 14 es va instal·lar a l'abocador de Montoliu de Lleida, on restaria tot l'hivern. El **martinet** 'de la Tancada' es va veure de forma intermitent a la zona (per exemple els dies 10 i 26). El dia 18 es va veure una **fredeluga gregària** *Vanellus gregarius* al Baix Empordà. L'endemà era al Cortalet, PN Aiguamolls i segurament el mateix exemplar va tornar a ser vist

al Baix Empordà el dia 26. Es va detectar un nou territ pectoral als Aiguamolls entre els dies 15 i 19. El dia 19 va aparèixer un **escuraflascons de Wilson** *Phalaropus tricolor* al delta del Llobregat, a la Reserva Natural de ca l'Arana. L'ocell va ser relocalitzat el dia 21 i hi va restar fins el dia 22. El dia 18 es va veure un **gavià de potes roses** *Larus argentatus* al port de Tarragona. Es va citar un adult de **cuereta citrina** el dia 14 als arrossars de Gualta, Baix Empordà. El dia 1 es va veure una **piula grossa** *Anthus richardi* a la maresma de les Filipines, RN Remolar-Filipines mentre que al PN dels Aiguamolls se'n van veure 3 el dia 8, dos el 19 i una a Palau el dia 31. El dia 2 es va observar un **tallarol xerraire** a la maresma de les Filipines, Viladecans. Probablement el mateix exemplar va ser trampejat i anellat a la mateixa zona el dia 6. Quatre **mosqueters de doble ratlla** *Phylloscopus inornatus* van ser citats, tots ells a Tarragona. El primer es va capturar i anellar el dia 5 (coincidint amb altres dos ocells en altres llocs de la Península) a Sant Carles de la Ràpita. El dia 18 se'n va veure un a Móra d'Ebre, el dia 21 se'n va anellar un altre també a Sant Carles de la Ràpita i el dia 25 se'n observà un sense anellar al Garxal, PN Delta de l'Ebre. El mateix dia 5 es va anellar una **bosqueta pàl·lida occidental** *Hippolais opaca* també a Sant Carles de la Ràpita. Per últim, la **cornella emmantellada** del Baix Empordà es va observar prop de l'Escala el dia 5.

NOVETATS BIBLIOGRÀFIQUES

ORYX esponsoritza la secció novetats bibliogràfiques

Iankov, P. ed. 2007

Atlas of Breeding Birds in Bulgaria

Bulgarian Society for the Protection of Birds. Conservation Series Book 10. Sofia.

Juntament amb els de Polònia i Letònia, aquest llibre suposa la primera generació d'atles que es duen a terme als antics països de l'est d'Europa i que tenen com a objectiu conèixer la distribució, l'abundància i la tendència poblacional de totes les espècies que crien en el territori nacional.

És un llibre de 680 pàgines imprès a dues tintes que presenta l'original búlgar íntegrament traduït a l'anglès a dues columnes. Ha rebut el patrocini de tres organismes: la Nationale Postcode Loterij, la RSPB i BirdLife International, de qui hereta la línia editorial i la concisió. Un dels propòsits de l'obra és ajudar a millorar la conservació dels ocells i en aquest aspecte ha estat utilitzada per a la identificació de les àrees d'importància per als ocells (IBAs) i per a la redacció del llibre vermell de Bulgària.

El mostratge ha estat realitzat en el període 1996-2005 i ha cobert 1225 dels 1240 quadrats UTM 10×10 que abasten els 110.990 km² de Bulgària, en total un 99,5% de la superfície. En el treball de camp han participat 475 ornitòlegs que van realitzar prospeccions entre els mesos de març i juliol, tot i que per a moltes espècies, com per exemple els picots, es va estendre de febrer a octubre. A la fitxa de camp havien de recollir presència, evidència de reproducció i nombre estimat d'exemplars per a cada espècie detectada.

El volum comença amb una sèrie de capítols on es repassen els antecedents, es descriu la metodologia i els continguts de les fitxes de les espècies i s'exposen alguns resultats i conclusions generals.

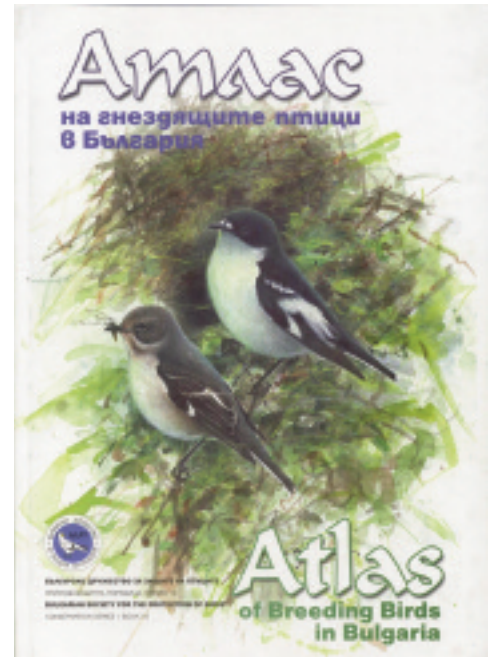
El gruix de l'obra la constitueixen les fitxes de les 297 espècies incloses, 257 han nidificat en el període d'estudi, de

29 no ha estat confirmada la seva reproducció i 9 s'han extingit en el país. Entre elles destaca la presència de 17 espècies amenaçades globalment, tots els píccids d'Europa i 34 espècies de rapinyaires diürns! (a Catalunya "només" n'hi ha 21). Cada fitxa es presenta a doble plana i consta d'un dibuix de l'espècie en blanc i negre i un text que inclou, ordenat en epígrafs, la categoria de conservació, l'estatus legal, la mida poblacional, la tendència, el patró de distribució i el d'abundància, els canvis produïts des de 1859, els hàbitats ocupats i el rang altitudinal registrat. Com a mínim ve acompanyada d'un mapa de distribució i en la majoria d'espècies també d'un mapa d'abundància, els quals, malauradament, no vénen explicats mitjançant una llegenda.

El llibre conclou amb vuit apèndixs i una extensa secció de referències bibliogràfiques.

En la recollida de dades no es va fer control de l'esforç, de manera que tant els resultats generals com els específics han estat basats en gran part en la revisió d'experts. Per exemple, el nivell de detecció de les espècies en cada unitat de mostratge s'ha calculat com el quocient entre el nombre d'espècies detectades i el d'esperades i s'ha estimat que només el 10,7% dels UTM 10×10 no superen el 75% de detecció. L'assoliment d'aquest percentatge es pot considerar, tanmateix, prou alt com per a que pugui comparar-se la riquesa entre quadrats.

Bulgària és un país amb una gran riquesa com demostra el fet que el quadrat promig posseeix 72 espècies (el màxim és 163). També mostra una bona salut mediambiental, com posa de manifest l'increment en el nombre d'espècies que hi crien i la proporció de les quals ho fan de forma regular, que el 75% de les seves

espècies mostren una tendència estable o en augment i que cap espècie al·lòctona encara no ha establert poblacions silvestres. En la dècada dels 90, amb la sortida del règim pro-soviètic, va patir un col·lapse econòmic que va redundar en la millora dels hàbitats i de les poblacions d'ocells. Amb la recuperació econòmica esdevinguda a partir del 2000, tanmateix, aquesta tendència s'ha revertit, i són també les espècies d'ambients agrícoles, les que pateixen un declivi més acusat a Europa, les que acusen una tendència més negativa també al país: els resultats preliminars assenyalen una davallada del 12% en el període 2005-2007.

A partir d'aquest projecte pioner, el programa nacional de monitoratge biològic es planteja produir distribucions i abundàncies modelitzades. El primer pas per aconseguir-ho ja s'ha donat i des de 2005 es troba en funcionament el programa de seguiment dels ocells comuns del monitoratge búlgars.

NOVETATS BIBLIOGRÀFIQUES

Consorci de Turisme de Catalunya. 2008

Guia de turisme ornitològic

Consorci de Turisme de Catalunya. Departament d'Innovació, Universitats i Empresa. Barcelona. 68 p.

Publicada l'estiu de 2008, aquesta és la primera guia de turisme ornitològic que apareix amb un vessant purament divulgatiu i adreçada al gran públic.

Aquesta guia ha estat editada pel Consorci de Turisme de Catalunya de la Generalitat, i feta en col·laboració amb l'ICO, SEO/BirdLife, la Universitat de Barcelona i Acciónatura, amb el suport de l'Obra Social de Caixa Catalunya. Els textos d'ornitologia han estat recopilats i redactats principalment per en José Luis Copete, recollint informació diversa de les entitats col·laboradores, tècnics de les àrees naturals i naturalistes diversos. La edició molt curiosa en el fons i la forma ha estat a càrrec de l'equip editorial de Lynx edicions.

La guia te la voluntat de potenciar un sector que va en augment i que no és més que els viatgers que planifiquen les seves vacances tenint en compte els ocells. Inclou també informació turística valuosa, ja que va ser concebuda amb uns continguts mixts, el 70% ornitològics i el 30% turístics. La guia està publicada en català, però te versions en castellà, francès i anglès i se n'ha fet difusió en aquests països. Totes les versions es poden descarregar lliurement del web de Turisme de Catalunya. La versió catalana la podeu baixar de:

www.gencat.net/turistex_nou/publicacions/turorni08/turorni08_cat/papelaweb.htm

Es tracta d'un llibret de 68 pàgines en format de mig DIN A4 que conté la descripció d'onze zones d'interès ornitològic de Catalunya: el delta de l'Ebre, els aiguamolls de l'Empordà, els estanys d'Ivars, els ports de Tortosa-Beseit, el cap de Creus, Montserrat, Aigües-tortes i estany de Sant Maurici, el Cadí-Moixeró, Mont-rebei i la Terreta, la vall de Núria i el delta del Llobregat. La selecció de les àrees principals va ser

molt treballada i consensuada entre Turisme de Catalunya, ICO i SEO/BirdLife, en especial tenint en compte la principal limitació de la guia: l'espai.

De cada zona hi ha uns apartats fixos: descripció general, quan anar-hi, zones properes amb espècies addicionals, recomanacions i descobrir la zona. A més, per a cada indret es dona informació sobre com arribar-hi amb mapes detallats per moure's per cada localitat, equipaments i serveis i centres d'informació.

Al final de la guia hi ha un índex terminològic d'espècies, un codi ètic adreçat a respectar la natura i el medi ambient, i un llistat addicional d'altres 26 localitats d'interès ornitològic amb pàgines d'internet on es pot aconseguir informació. També es llisten les adreces d'entitats relacionades amb l'ornitologia a Catalunya i d'entitats que ofereixen serveis de turisme ornitològic divers.

De cada indret hi ha fotos de gran qualitat, tant de panoràmica de la zona com de les espècies més rellevants amb material dels millors fotògrafs d'ornitologia de casa nostra: O.Alamany, M.Cebolla, J.M.Borrero, J. Bas entre d'altres.

A l'apartat quan anar-hi s'especifiquen les peculiaritats de cada estació o de les estacions amb espècies interessants. A zones properes amb espècies addicionals es comenten alguns indrets propers on es poden trobar espècies alternatives d'interès general pel visitant. A recomanacions es donen consells com, per exemple, tenir en compte els mosquits o la protecció solar quan es visita el delta de l'Ebre a l'estiu, la necessitat de tenir mapes per visitar la zona o la precaució

a l'hora de conduir per evitar la col·lisió amb els ocells. A descobrir la zona s'aporta informació de caire turístic i cultural esmentant per exemple si hi ha jaciments arqueològics o edificis singulars; també es detallen les festes locals, els centres comercials, les rutes de monestirs o de vins per posar alguns exemples i abastant zones a visitar en un radi variable des de pocs quilòmetres fins a prop d'un centenar. En resum, la feina de síntesi de cada espai és concisa, entenedora i ben feta.

Donem la benvinguda a l'aposta de Turisme de Catalunya per potenciar el turisme ornitològic, un turisme reptuós amb la natura. La riquesa ornitològica del nostre país i el gran coneixement que se'n té, entre d'altres, gràcies a la informació obtinguda mitjançant els projectes de seguiment, són sense dubte dues bases sòlides on sustentar aquesta iniciativa.

RAÛL AYMÍ

NOVETATS BIBLIOGRÀFIQUES

Newton, I. 2008

The migration ecology of birds

Academic Press, London, 976 pp.

La migració és un dels fenòmens que més ens fascina del món dels ocells. Després d'haver-los identificat, la pregunta més interessant és saber on van. En gran mesura aquest interès rau en la dificultat de poder respondre amb certesa aquesta qüestió en molts casos; i no podem evitar meravellar-nos, any rere any, amb la puntualitat i exactitud d'algunes espècies en determinats moments i llocs de la nostra geografia.

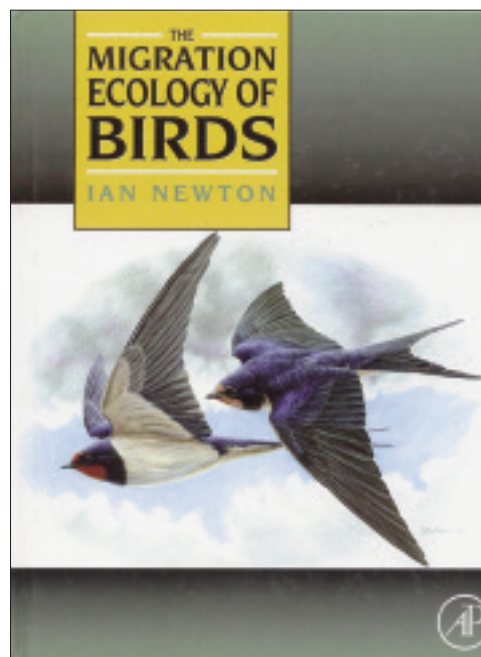
La migració dels ocells ha estat objecte d'estudi científic durant més de cent anys per part de centenars de científics que han anat sofisticant les tècniques des dels primers estudis on utilitzaven l'anellament científic i l'experimentació al laboratori, fins a les modernes tècniques de telemetria i estudi d'isòtops radioactius.

Ian Newton ha aconseguit actualitzar, detallar i fer una profunda revisió de la informació acumulada al llarg de tots aquests anys, tenint en compte tant els descobriments antics com els moderns, però posant especial atenció en aquests darrers. Ens parla de tots els aspectes d'aquesta absorbent matèria, incloent els problemes de la navegació i la divagància, el control temporal i fisiològic de la migració, els patrons dels moviments a gran escala i la seva evolució, els problemes particulars que tenen els migrants i els factors que limiten les seves poblacions. Tot estudiat des d'una perspectiva ecològica: els diferents tipus de moviments dels ocells, incloent la dispersió i el nomadisme, i ens revela l'extraordinària adaptabilitat dels ocells a les canviants i variables condicions que hi ha al nostre planeta, incloent qüestions tan preocupants com el canvi climàtic.

Després de la introducció del capítol 1, el capítol 2 revisa les tècniques i meto-

dologies que han permès d'obtenir els resultats més moderns. L'anellament científic i les proves de laboratori han estat les tècniques principals al llarg de 120 anys d'estudi científic de la migració, però el desenvolupament de la telemetria, en particular, ha iniciat un canvi important en la monitorització de les migracions.

El llibre es divideix en cinc parts. La primera part presenta el procés migratori: inclou vuit capítols que tracten del vol migratori, els efectes climatològics, l'economia energètica dels vols, els viatges increïbles, els rapinyaires i altres aus planadores, velocitat i duració dels viatges, orientació i divagància. La fenologia i el control de la migració és el tema principal de la segona part del llibre, i ens parla dels cicles anuals i els mecanismes de control de les migracions dels ocells. La tercera part del llibre es concentra en els patrons dels moviments a gran escala, que separa en patrons geogràfics, ocupació temporal de les àrees de nidificació, diferències entre sexes i edats, fidelitat geogràfica, dispersió i migracions irruptives, fent referència bàsicament als ocells granívors, mussols, rapinyaires i limícoles. La quarta part del llibre revisa l'evolució dels patrons de moviment del vol migratori, situant el focus en els aspectes evolutius, canvis recents en les migracions, aspectes biogeogràfics i els patrons de distribució. Per acabar, la cinquena part fa referència als sistemes migratoris i a les limitacions poblacionals, diferenciant els sistemes migratoris del Paleàrtic-Afrotropical i Neàrtic-Neotropical, les limitacions poblacionals a les àrees de nidificació i hivernada i a les condicions en les localitats de *stopover* i la mortalitat en massa dels migrants.

Aquest llibre és una impressionant font de coneixement sobre els aspectes fonamentals de la migració dels ocells. Inclou una immensa quantitat de dades, presentada amb l'estil lúcid i sempre tant llegible de l'elogiat ornitòleg escocès Ian Newton. Les dades originals es presenten en taules, mapes i diagrames molt il·lustratius, i inclou uns apartats molt útils de conclusions i resums al final de cada capítol, els quals es poden llegir individualment perfectament sense perdre el fil del contingut.

Aquest és el tercer volum d'una sèrie sobre ecologia dels ocells escrita per Ian Newton per a Academic Press: *Population Limitation in Birds* 1998 i *The Speciation and Biogeography of Birds* 2003 (millor llibre de l'any 2004 del BB/BTO), i que ja van ser molt reverenciats en el seu moment. Al seu torn, *The Migration Ecology of Birds* va rebre també el guardó de millor llibre de l'any 2008 del BB/BTO. Sense dubte, el present llibre és una lectura imprescindible per qual-sevol amant dels ocells.

AGENDA

CURSOS DE L'ICO

Podeu fer la preinscripció als cursos a través del formulari que trobareu al nostre web (www.ornitologia.org) o posant-vos en contacte directament amb l'ICO. La data límit de preinscripció per a cada curs està fixada als 8 dies naturals abans del seu inici. El nombre de places és limitat.

Podeu consultar el programa a:
www.ornitologia.org/activitats/cursos.htm

Per a més informació:
Gabriel Gargallo
ornitologia@ornitologia.org
tel. 93 458 78 93

Cursos d'iniciació a la identificació dels ocells mitjançant la veu i el cant

Dirigit a aquelles persones que vulguin millorar la seva capacitat per identificar els ocells auditivament. El curs consta de dues sortides en ambients diferents. Cada sortida està dividida en una part

teòrica i una de pràctica. En la primera es descriuen amb l'ajut d'enregistraments els trets vocals més distintius de les espècies que s'observaran durant la part pràctica (un recorregut a peu pel camp). Es pot optar per fer el curs sencer o només algunes de les sortides de que consta.

Sortida C11: Montseny (ambients mediterranis i de muntanya mitjana)
Classe teòrica: Centre d'informació del Parc, Sant Celoni
Dates: 6 de juny 2009.

Sortida C12: Parc Natural Alt Pirineu (bosc i alta muntanya)
Classe teòrica: Planes de Son, Esterrí d'Aneu
Dates: 27 de juny 2009

SEGUIMENT D'OCELLS COMUNS A CATALUNYA (SOCC)

1r cens: 15 abril al 15 de maig
2n cens: 15 de maig al 15 de juny
És convenient deixar dues setmanes entre els dos censos.
Per a més informació:
Sergi Herrando
ornitologia@ornitologia.org

PROJECTE ORENETES

1r període de cens: 1 al 31 de maig
2n període de cens: 15 juny al 31 juliol
Per a més informació:
Anna Dalmau
ico@orenetes.cat

FORMULARI DE SUBSCRIPCIÓ PER AL 2009. Vull fer-me soci de l'ICO per al 2009 per la qual cosa rebré: Revista Catalana d'Ornitologia, l'Anuari d'Ornitologia i l'Abellerol. Si us plau afegiu les meves dades al directori de subscriptors.

Tipus de quota Familiar (36,06 €) Nom de la parella _____

Individual (24,04 €) Menor de 18 anys (12,02 €)² Data naixement: __/__/__ Europa, individual (30 €)

Nom i cognoms _____

Adreça _____ Ciutat _____

Codi postal _____ Tel. _____ Correu electrònic _____

Domiciliació bancària En/Na: _____

Autoritzo el Banc/Caixa: _____

Entitat Agència Control Número de compte

domiciliat a _____ carrer/plaça _____

perquè carregui en aquest compte bancari del qual sóc titular l'import de les quotes anuals que em pertoquin com a soci subscriptor de l'Institut Català d'Ornitologia.

Signatura: _____

_____ a _____ de _____ de 200 _____

¹Tots els socis amb domiciliació bancària tindràn un 10% de descompte. ²També fins als 23 anys per a estudiants sense ingressos amb justificant.

Institut Català d'Ornitologia
Museu de Ciències Naturals de la Ciutadella
Passeig Picasso, s/n
08003 Barcelona
Tel.: 93 458 78 93
Correu electrònic: ico@ornitologia.org
Pàgina web: www.ornitologia.org

